

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr. 5 mei 2023 • € 1,75 • www.sp.nl

VERDWENEN VOORZIENINGEN

**DE VERSCHRALING VAN
DE REGIO IN BEELD**

ENERGIE IN EIGEN HANDEN

**WIJKBEWONERS CULEMBORG
VOORZIEN IN EIGEN WARMTE**

MELD JE AAN VOOR HET SP JONGEREN ZOMERKAMP!

Het is weer zover: je kunt je aanmelden voor de allerleukste week van het jaar. SP Jongeren Zomerkamp 2023 komt eraan en deze legendarische week wil je niet missen. Dit Zomerkamp staat in het teken van interessante gasten van binnen en buiten de SP, leuke mensen ontmoeten, toffe activiteiten en vooral heel veel gezelligheid. Dit jaar vindt de week plaats in het Brabantse Loon op Zand van 22 tot 27 juli. De zomerschool is zowel voor leden die al een tijd actief zijn voor de SP en SP Jongeren, als voor jongeren die nog maar net lid zijn geworden. Iedereen is welkom!

Voor het Zomerkamp vragen wij een eigen bijdrage van €50. Voor dat bedrag zorgen wij een week lang voor jouw slaapplek en goede maaltijden van onze kookploeg. Alleen de drankjes 's avonds aan de bar zijn voor eigen rekening, maar wel voor een prijs die al jaren geen inflatie kent. Mocht dit bedrag toch een drempel zijn voor je om te komen, laat dat ons dan even weten. Dan kijken we in overleg wat er mogelijk is. Mail dan naar jongeren@sp.nl

Je kan je dus nog aanmelden voor deze toffe week, maar doe het snel want de plekken gaan hard. Aanmelden doe je door €50 euro over te maken naar rekeningnummer **NL46 RABO 0372 2986 13** ten name van de Socialistische Partij onder vermelding van je naam, lidnummer en het woord 'Zomerkamp'. Zodra je je hebt aangemeld, ontvang je binnenkort meer informatie.

GEZOCHT: KANDIDATEN VOOR HET PARTIJBESTUUR VOOR DE PERIODE 2024-2027

In januari 2024 kiest onze partij op een congres een nieuw partijbestuur voor de komende vier jaar. Leden die zich geroepen voelen en zichzelf geschikt achten, worden uitgenodigd om zich uiterlijk 28 mei 2023 aanstaande kandidaat te stellen.

Het SP-bestuur telt straks 33 leden. De voorzitter en de secretaris, 10 algemeen bestuursleden, 19 regiovertegenwoordigers en de fractievoorzitter van de Tweede Kamer en Eerste Kamer (zij zijn uit hoofde van hun functie lid

van het partijbestuur). De regiovertegenwoordigers worden gekozen op de regioconferenties.

De voorzitter en algemeen secretaris worden in functie gekozen. Voor algemeen bestuursleden geldt dat de 10 kandidaten met de meeste stemmen in het partijbestuur plaatsnemen. Op SP-net zijn de procedure en functieprofielen voor de nieuwe bestuursleden te vinden. Daar kun je ook lezen hoe je je kunt kandideren voor het nieuwe partijbestuur.

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen
Tijmen Lucie, Peter Sas,
Sharon Winkelhorst

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Ruud Kuin, Ronald van Raak
Eduard van Scheltinga, Karen Veldkamp
Peter Verschuren

Foto omslag
Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

Abonnementen- en ledenadministratie
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

De Tribune in gesproken vorm
Belangstellenden voor de Tribune op cd kunnen contact opnemen met de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten **NL86ZZZ403462460000**. Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen Afgeleide Werken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

IN DIT NUMMER

Verdwenen voorzieningen

Reportage in de Achterhoek
6

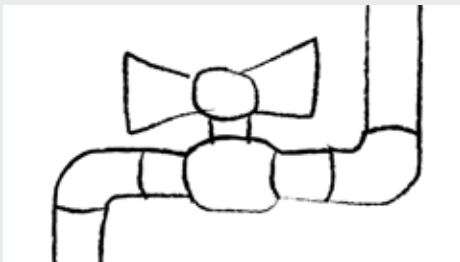
Afscheid Maarten Hijink

'Het is tijd om de balans te herstellen'
12

Verleiders op de planken

Recensie 'Door de bank genomen: 10 jaar later'
16

Warmte zonder winst

Duurzame warmtenetten in handen van bewoners
18

'Kosten omlaag, nationaliseer de energie!'

Wat staat ons nog te doen?
24

- 4 Zutphens ziekenhuis bezet
- 15 Gouden Roeispaan voor Jan Troost
- 26 Sandra Beckerman: 'Hoe lang laten we Rutte hiermee weggomen?'
- 28 LinksVoor: Leerkracht Netty van der Sar bouwde een eigen huis en bouwt aan de SP
- 29 De SP van toen tot nu: 1979 De staking van de slepers
- 30 Congres 'Heel de mens'
- 31 Puzzel 32 Uitgelicht

COLUMN

Iedereen de zorg die nodig is

'De man had veel pijn. Last van nierstenen. Hij moest geholpen worden door een uroloog. Als dat niet zou gebeuren, zou het alleen maar erger worden: pijnlijker en duurder. Maar ja, niet verzekerd, dus geen zorg.' Een van de trieste verhalen die ik van Straatdokter Sjaak hoorde toen ik een ochtend meedraaide met zijn spreekuur in Oss. Omdat dokter Sjaak flink zijn best heeft gedaan, heeft de man uiteindelijk tóch de zorg gekregen die nodig is, maar de straatdokter is volop bezig met om liefdadigheid vragen bij tandartsen, apothekers en ziekenhuizen. Om mensen die geen zorgverzekering hebben, toch de zorg te geven die nodig is. In Nederland is een zorgverzekering verplicht maar je hebt wel een woonadres nodig. Voor een groeiend aantal dakloze mensen is het probleem dus niet alleen dat ze geen dak boven hun hoofd hebben, maar ook dat ze geen zorg krijgen als dat nodig is.

Straatdokter Sjaak ziet dat steeds meer mensen dakloos raken. Het aantal groeit snel. Waarom accepteren we dat in zo'n rijk land als Nederland? Ook arbeidsmigranten uit Oost-Europa. Als ze ontslagen worden, verliezen ze soms ook hun huisvesting en staan dan direct op straat. Velen slapen in leegstaande schuren of maken een tentje in het bos. Er was een Poolse vrouw: 7 maanden zwanger maar helaas kon ze geen controles krijgen om de gezondheid van haar kindje in de gaten te houden. Ook sprak ik met een vlotte Nederlandse gast. Hij sliep in de crisisopvang waar ik ook een kijkje mocht nemen. Hij verloor zijn werk als planner, had andere emotionele tegenslagen en raakte aan de drank. Daardoor verloor hij zijn huis en zijn zorg. Onder andere met hulp van Straatdokter Sjaak is hij nu op de goede weg. Hij drinkt niet meer, krijgt de zorg die nodig is en voelt zich weer goed. Vanavond ging hij koken voor de andere bewoners van de opvang en hij hoopt snel weer zelfstandig te kunnen wonen.

Eerder liep ik in Rotterdam mee met straattandarts Didi en straatdokter Michelle. Ook hier hoorde ik hoe het aantal mensen dat buiten ons zorgsysteem valt groeit en dat dit tot grote problemen (en uiteindelijk ook kosten!) voor de samenleving leidt. Iedereen die zorg nodig heeft, zou dat moeten krijgen. Tot die tijd zou iedere regio een eigen Straatdokter moeten hebben.

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

PATIËNTEN, PERSONEEL EN INWONERS: 'KIES VOOR ONS!'

ZUTPHENS ZIEKENHUIS

'Sympathisanten kwamen aanzetten met koffie en zelfs pizza's'

Als het aan de zorgverzekeraars en banken ligt, gaan de afdeling verloskunde en de spoedeisende hulp dicht in het Zutphense ziekenhuis. Daarmee wordt de gezondheid van inwoners en de toekomst van het ziekenhuis op het spel gezet. Patiënten, personeel en inwoners pikken het niet en komen samen met de SP in actie.

Ondanks dat er al eerder groot verzet kwam tegen de afbraakplannen van ziekenhuisbaas Pier Eringa, kondigde hij onlangs aan dat hij de mogelijkheid open wil houden dat er nog meer afdelingen worden gesloten in het ziekenhuis. Een groep betrokken Zutphenaren, zorgpersoneel en de SP besloten daarom op 21 april verhaal te gaan halen over die uitspraak. Toen het bestuur

weigerde om met het gezelschap in gesprek te gaan, besloten de aanwezige actievoerders met een sit-in de hal van het ziekenhuis te bezetten.

Koffie en pizza

Sympathisanten kwamen aanzetten met koffie en zelfs pizza's om de actie te ondersteunen. Ook SP-Kamerlid Jimmy Dijk was

BEZET

Foto Maurits Gemmink

aanwezig om een gesprek met directeur Eringa op te eisen. In eerste instantie leek de actie geslaagd: er kwam een toezegging dat Eringa een dag later openbaar in gesprek zou gaan over de toekomst van het ziekenhuis. De volgende dag kwamen de actievoerders echter bedrogen uit toen Eringa niet kwam opdagen op het beloofde moment.

Natuurlijk legden zij zich hier niet bij neer en eisten ze een nieuw gesprek met de ziekenhuisbaas. Op 25 april vond dat gesprek alsnog plaats. De actievoerders vroegen aan Eringa om een brief aan minister Kuipers te ondertekenen. In die brief wordt minister Kuipers gevraagd in te grijpen, omdat de zorgverzekeraars niet willen betalen wat nodig is om volwaardige zorg in de regio overeind te houden.

Vuur aan de schenen

De tientallen actievoerders scandeerden 'Kies voor ons!'. Een verpleegkundige uit het ziekenhuis, een moeder die haar peuter had meegenomen en een hoogzwangere dame stapten om de beurt naar voren om Eringa het vuur aan de schenen te leggen en hem te confronteren met de gevolgen van het uitkleden van het ziekenhuis. Ziekenhuisbaas Pier Eringa weigerde de brief te ondertekenen.

De SP organiseert voor een volgend protest een busreis naar Den Haag om minister Kuipers ter verantwoording te roepen. •

Jannie Visscher
voorzitter SP

Dubbel zo hard

'Een andere wereld is mogelijk', zo staat het in ons nieuwe beginselprogramma. Soms lijkt dat maar moeilijk te geloven. Wanneer je ziet dat er in ons land steeds meer miljonairs bij komen terwijl tegelijkertijd de rijen bij de voedselbanken groeien. Wanneer je ziet dat grote bedrijven maar doorgaan met vervuilen en het uitputten van de aarde terwijl de rekening van de klimaatcrisis bij huishoudens wordt neergelegd. Dit alles is het gevolg van het neoliberale systeem waarin de vrije markt regeert en winst maken het hoogste doel is.

In 'Heel de Mens' lezen we ook wat er nodig is voor een andere, betere wereld. Dat is een economie die ten dienste staat van mensen in plaats van andersom. Daarvoor is een democratische omwenteling nodig. Om dat voor elkaar te krijgen organiseren wij mensen rondom hun gedeelde belangen: zo versterken we de onderlinge solidariteit.

Het stemt optimistisch wanneer we kijken naar de successen die we met onze strijd boeken. Zestien woningen van aardbevingsgedupeerden in Groningen worden na een volhardende strijd nu alsnog vervangen. Jarenlang werd dit tegengehouden. Ook slaagde onze afdeling Stichtse Vecht erin om ontmoetingsplekken voor onder meer senioren open te houden. De gemeente was van plan deze te sluiten. Ons Tweede Kamerlid Michiel van Nispen kreeg het voor elkaar dat er een verbod komt op ongerichte reclames voor de gokindustrie.

Soms komt het succes in stapjes. Dat zien we bij de strijd voor het nationaliseren van onze energie. Het is ons gelukt om een Kamermeerderheid achter ons voorstel te krijgen voor meer zeggenschap. En in drie provincies is besloten om onderzoek te doen naar een eigen energiebedrijf. Dat is een mooi begin maar we moeten door tot we onze energie weer in eigen handen hebben.

Zetten we al die mooie stappen samen met de mensen in het land dan gaan we dubbel zo hard. •

DE VERSCHRALING VAN DE REGIO IN BEELD

VERDWENEN VOORZIENINGEN

De heer Bannink, vrijwilliger van de hervormde kerk in Barchem ziet het dorp veranderen.

Voormalig hotel 'de Groene Jager' staat al jaren te wachten op een nieuwe uitbater.

‘Nu staat er een groot gebouw leeg, midden in de dorpskern’

Vroeger was er ruimte voor twee of drie bakkers die allemaal hun brood konden verdienen in dorpjes met zes-, zeventhonderd inwoners. Ook in kleinere kernen waren de voorzieningen om de hoek. Wat is er veranderd waardoor dit soort voorzieningen zijn verdwenen?

Hoeveel cafeetjes had je vroeger wel niet in plaatsjes als 's-Heerenberg, Zelhem, Groenlo of Borculo? Zulke dorpjes tellen tegenwoordig steeds meer inwoners. Zo is sinds 2013 het inwonersaantal van Borculo met 17 procent gestegen en telt het nu bijna achtduizend inwoners. Toch nemen in regio's zoals deze de voorzieningen in rap tempo af.

Zo worden afdelingen van ziekenhuizen gesloten. Zijn huisartsen en tandartsen vertrokken. De bank, supermarkt, slager, groenteboer, drogisterij en kapper kun je niet meer in de dorpskernen vinden. Lokale gemeenteloketten, ook gesloten. En om de bus te nemen moet je vaak eerst een stuk fietsen naar een autoweg. Wat doet dit alles met het straatbeeld? Wat vinden de dorpsbewoners ervan dat deze voorzieningen verdwijnen?

Versluierde verschraling

Aan het hoofdkruispunt van het dorp Barchem in de Achterhoek staat een failliete supermarkt. Je moet goed kijken om te zien dat die al een jaar gesloten is. Het gebouw ziet er nog netjes uit, de reclameposters hangen er nog, alhoewel een beetje verkleurd. En de stoepen eromheen liggen er onkruidvrij bij. Onderweg naar het dorp rij je voorbij de slager, die inmiddels ook is gestopt. Daar hebben ze de luxaflex halverwege naar beneden gedaan, ook de apparatuur staat er gewoon nog in. Er is opzet in het spel, want 'echte' leegstand geeft een verschrallende indruk.

Al rondrijdend valt op dat Achterhoekers de omgeving graag netjes houden. Daarom treffen we de heer Bannink al onkruid wiedend aan in de tuin van de kerk tegenover de supermarkt. Hij woont midden in

het dorp en kan ons van alles vertellen over het verloop van de voorzieningen. Toevallig werkte zijn vrouw in de inmiddels gesloten supermarkt, want iedereen draagt hier z'n steentje bij.

Op een andere hoek van het kruispunt staat hotel-restaurant-feestzaal De Groene Jager te huur. De uitbater stopte er vlak voor de coronatijd mee. Nu staat het monumentale pand al drie jaar leeg. Het is door een Rotterdamse architect omgebouwd naar moderne maatstaven. Het probleem is alleen dat niemand er nog brood in ziet, nu de locatie wordt verhuurd tegen 'moderne' huurprijzen. Het opknappen is overbodig geweest volgens de heer Bannink: 'Ze hadden er gewoon een bruin café van moeten maken.' Nu staat er een groot gebouw leeg, midden in de dorpskern. 'Waarschijnlijk gaat dat ook

VOETBALCLUB VERDWENEN

Het voormalig voetbalveld in Stokkum ligt er goed bij in de lentezon. Twee jaar geleden voetbalde hier de lokale trots V.V. Stokum. Inmiddels is de club opgegaan in fusieclub V.V. Montferland. De kantine is gesloopt. Op het vlakke veld staan twee doelen voor de Stokkumse talentjes en bloeien paardebloemen.

Café Restaurant Baan in het centrum van Geesteren staat, ondanks de goede omzet, te koop.

‘Jongere familieleden komen graag dichtbij wonen’

omgebouwd worden tot appartementen. Want niemand kan zich een investering van een ton veroorloven voor de inrichting.’

Folkloristische dansgroep

Dit soort dorpen kennen een druk verenigingsleven en daarom heeft elke dorpskern vaak een eigen feestzaal. In de feestzaal van De Groene Jager oefende bijvoorbeeld de folkloristische dansgroep waar ook de heer Bannink en zijn vrouw lid van zijn. Ondanks dat de feestzaal door menig vereniging werd gebruikt, gaat het gebouw toch tegen de vlakte om plaats te maken voor appartementen. Als oplossing hebben bewoners uit het dorp een stichting opgericht voor de aanschaf van een mobiel podium.

Dat er nieuwe woningen komen wordt overigens van harte aangemoedigd. Zolang het starterswoningen zijn. Want jongere familieleden komen graag dichtbij wonen, vaak nadat ze hebben gestudeerd in de grotere steden. Alle dure koopwoningen, zoals de oude opknapboerderijen, zijn helaas alleen betaalbaar voor ‘westerlingen die met een kruiwagen vol geld komen’. De heer Bannink lacht er een beetje om, want het is begrijpelijk

dat mensen uit het westen hier willen komen wonen. Maar dit betekent wel een aanslag op de samenhang in de buurt, zo merkt hij op.

Noaberschap

Deze samenhang is hard nodig. Want juist nu, nu alle voorzieningen verdwijnen, moeten de buurtbewoners nog meer op elkaar leunen. De dichtstbijzijnde supermarkt is drie kilometer van Barchem vandaan, en er is geen bus die je daar naartoe brengt. Dat betekent dat mindervaliden voor hun boodschappen afhankelijk zijn van burens of familieleden. Dit noemt men met trots het noaberschap. ‘Ja, het is ook wel het mooie dat dat dan weer kan, en dat dat gewoon blijft. Het is een tijd minder geweest, omdat het niet meer het gebruik was. Maar het noaberschap moet nu wel weer’, aldus meneer Bannink. Hetzelfde geluid horen we drie kilometer verderop in het centrum van Geesteren. Daar ontfermt een echtpaar zich op deze zonnige dag over de publieke ruimte. Het voetgangerspad voor de oude dorpsboerderij van hun moeder, die al 90 jaar oud is en het zelf niet meer kan, wordt onkruid vrij gemaakt. Zelf wonen ze in Borculo, de ‘stad’, drie kilometer verderop.

Noaberschap in de Achterhoek: de stoep voor de Geesterense boerderij van de 90 jarige moeder wordt door de zoon uit Borculo schoongemaakt.

ELKE REGIO TELT?

Eind maart verscheen een belangrijk rapport van drie adviesraden van de regering over 'onwenselijke verschillen in regionale brede welvaart'. Om te begrijpen hoe bewust politiek beleid de welvaartsverschillen tussen regio's in Nederland vergroot heeft, moeten we terug naar het begin van de jaren tachtig. Toen presenteerde een commissie onder leiding van voormalig Shell-topman Gerrit Wagner het rapport Een nieuw industrieel elan.

Wagner had de opdracht gekregen om met voorstellen te komen om de kwakkelende Nederlandse economie uit het slop te trekken. Een van de adviezen die hij gaf was dat de politiek niet meer moest investeren in kansarme maar alleen nog in kansrijke regio's en sectoren van Nederland. 'Don't back the losers, pick the winners', vatte Wagner zijn advies in goed Nederlands samen.

Gevolg van dit advies, dat werd overgenomen door opeenvolgende neoliberale kabinetten, was dat er gekozen werd voor regio's en sectoren die internationaal concurrerend konden zijn. Dit waren specifiek de regio Amsterdam met Schiphol en de Zuidas, de regio Rotterdam met de haven en de regio Eindhoven met Philips en ASML. Het idee achter dit beleid was dat de rest van Nederland als vanzelf zou profiteren van het succes van deze regio's.

Dat deze aanname niet klopt, weten we al lang, maar wordt nog eens bevestigd in het onlangs verschenen rapport 'Elke regio telt'. Om de onwenselijke welvaartsverschillen in Nederland tegen te gaan, wordt in dit rapport het volgende geadviseerd:

- Richt het rijksbeleid op brede welvaart in alle regio's en maak het mogelijk om budgetten te bundelen.
- Investeer in langjarige en substantiële programma's voor regionale ontwikkeling en stel als rijksoverheid langjarige investeringsbudgetten beschikbaar.
- Werk aan een goede relatie tussen regio's en de rijksoverheid en aan vertegenwoordiging van regio's bij het Rijk en omgekeerd van de rijksoverheid in regio's.

HET OV GESTREKT

Gelderland is gestrekt. Niet alleen qua ruimte, maar ook in het OV. Alle lijnen zijn nu optimaal efficiënt want de bus rijdt niet meer door het dorp maar over de provinciale weg. Daardoor duurt de rit korter en dat is een grote bezuiniging. Helaas is dit zogenaamde strekken ook het begin van het einde. Mensen moeten, zoals hier in Etten, vanuit het dorp naar de 'grote' weg waar een luxe fietsenstalling wacht om de fiets te ontvangen. Voor veel mensen is de bushalte te ver van huis waardoor de buslijn minder reizigers telt en van 'A' naar B' of 'C' lijn vervalt en wordt opgeheven. Een sterfhuisconstructie voor het OV. Weer verdwijnt er een voorziening uit het dorp.

DAG RABOBANK
Het hoofdkantoor van Rabobank Graafschap-Zuid in 's-Heerenberg wacht op een nieuwe gebruiker. Op de bovenverdiepingen zijn appartementen gemaakt. 10 jaar geleden was dit nog het bruisende centrum van de voormalige 'boerenleenbank'. Een fusie met Rabobank Graafschap-midden uit Doetinchem heeft het kantoor overbodig gemaakt. Wat over is zijn de contouren van het logo boven de deur.

Café Rest - Geesink in Geesteren is, net als de naastgelegen Slijterij van dezelfde familie, voorgoed gesloten. In de voormalige Supermarkt aan de andere kant is nu een kringloopwinkel.

Een groep bezorgde inwoners van Zutphen en SP'ers gaat het Gelre Ziekenhuis binnen om actie te voeren voor behoud van het ziekenhuis. Door de plannen van de ziekenhuisdirectie dreigt essentiële zorg uit Zutphen te verdwijnen..

Ook in Geesteren is de supermarkt al jaren weg. In het oude pand zit nu een kringloopwinkel, die af en toe open is. Het café dat ernaast zat, is ook al tientallen jaren weg. Op de hoek van het kruispunt pronkt nog een groot restaurant met een feestzaal, De Baan. Ondanks een goede omzet staat de zaak toch te koop, want het werk is zwaar en de uitbaters zijn toe aan rust. Juist doordat in alle andere dorpen de feestzalen zijn gesloten, hebben zij het druk. Bij de vraag of hun restaurant een centrale rol heeft in de gemeente, antwoordt de eigenaresse bescheiden: 'Dat valt wel mee.' Hoewel ze ook weet dat de dorpsbewoners nergens anders in de directe omgeving terecht kunnen. Maar het noaberschap is zo vanzelfsprekend dat dit 'er-voor-elkaar-zijn' niet bijzonder wordt gevonden.

Geen feestje

Hoewel het aan de omzet van De Baan niet is te merken, is er in de hele streek wel duidelijk iets veranderd. Er zijn nog maar weinig horeca-uitbaters over, ook omdat er niet meer zoveel bruiloften worden gehouden als vroeger. Het is niet dat niemand trouwt,

maar niemand kan zich meer een grote bruiloft veroorloven. 'De grote bruiloften, de grote feesten, dat is iets van 20, 30 jaar geleden. Het was hier het gebruik om 200, 300 man op je bruiloft te hebben. Dat is nu niet meer te betalen. Het was vroeger ook zo omdat het zo hoorde. Want de neven en nichten moesten uitgenodigd worden, de ooms en tantes, en de hele vereniging. En tegenwoordig hebben we zoiets van: 'Hoezo, dat hoort zo? Het is mijn feestje!' En zelfs al zouden de mensen het nog willen, een grote bruiloft is tegenwoordig voor bijna niemand meer te betalen.

Twee laatste voorbeelden waarvan de effecten hard ingrijpen in de samenleving, zijn het sluiten van de afdelingen verloskunde en de bezuiniging op de IC-afdelingen bij Gelre ziekenhuizen. Bestuurder Pier Eringa deelde het slechte nieuws in februari mee. Uiteraard klonken er geluiden van boosheid en bezorgdheid. Maar hij zette pas echt kwaad bloed toen hij als 'argument' gaf dat andere ziekenhuizen in Gelderland, zoals het Slingeland ziekenhuis in Doetinchem, nog wel zouden volgen. Met andere woor-

den: 'Dit is nou eenmaal de kant die wij op gaan.' Kostenbesparing is dus belangrijker dan levenskwaliteit, zelfs belangrijker dan veiligheid. Zo wordt voorziening na voorziening doelbewust afgebroken en blijven de bewoner Hier ligt dus een belangrijke taak voor de SP om samen met de daar wonende mensen het tij te keren. s achter in leeglopende, ontwrichte dorpen. •

tekst Sharron Winkelhorst
foto's Maurits Gemmink

'Kostenbesparing is dus belangrijker dan levenskwaliteit'

**MAARTEN HIJINK NEEMT
AFSCHEID VAN DE TWEEDE KAMER**

**‘€675 MILJOEN
EXTRA VOOR
ZORGMEDE-
WERKERS,
DAAR BEN
IK TROTS OP’**

‘Het is tijd om de balans te herstellen. Arne, Tijn en Lieuwe verdienen een vader die er vaker voor hen is.’ Dat schreef Maarten Hijink in de brief waarmee hij op 19 april afscheid nam als Tweede Kamerlid voor de SP.

‘Ik merkte dat ik het werk niet meer kan doen zoals ik vind dat ik het zou moeten doen’ licht hij een dag later toe. ‘Als het alleen het werk in de Kamer is met de bijbehorende contacten in het veld, dan kun je een heel eind komen. Maar het lukte me niet meer om dat goed te combineren met de taken binnen de partij, het altijd aan moeten staan en voortdurend beschikbaar moeten zijn voor de media en een gezin met drie jonge kinderen. SP-kiezers moeten een zorgwoordvoerder hebben die er voor meer dan 100 procent is. Mijn afweging is dat mij dat niet langer lukt en dat het daarom beter is voor mezelf, maar ook voor de fractie en kiezers, dat ik een stap terug doe.’

› En nu?

‘Daar ga ik even, maar niet te lang, over nadenken en ik hoop na de zomer iets anders gevonden te hebben, op een plek zijn die past bij de idealen waaraan ik de afgelopen 17 jaar heb mogen werken. Wat dat wordt, daar heb ik nog geen idee van. En ik ben niet weg van de SP!’

VVD blokkeert broodnodige verandering

Hijink kwam in 2006 in Den Haag te werken als campagnemedewerker in de verkiezingsstrijd die de SP 25 zetels opleverde. Later werd hij de medewerker van eerst Agnes Kant en daarna Emile Roemer. In 2017 werd hij zelf lid van de Tweede Kamer, waar de zorg een van ‘zijn’ onderwerpen werd. Welke balans maakt hij bij zijn afscheid op over die zorg?

‘Positief is dat er steeds meer weerklank gekomen is voor onze strijd tegen marktwerking en concurrentie in de zorg. Breed in de samenleving, en ook in de politiek. Ik zie dat Kamerleden van CDA en zelfs D66 inmiddels de nadelen erkennen van hoe het nu gaat. Helaas leidt dat nog niet tot verandering van het beleid, tot groeiende frustratie van heel veel zorgverleners. En ik verwacht eerlijk gezegd ook geen verbetering zolang dit kabinet er zit. De VVD is een enorme blokkade voor echte verandering. Met partijen als ChristenUnie en CDA zouden we zonder VVD een stuk verder kunnen komen. De

LILIAN MARIJNISSEN

Met het vertrek van Maarten Hijink verliest de SP een Kamerlid met een groot hart voor de zorg. De strijd voor een betere zorg voerde hij niet alleen in de Tweede Kamer, maar ook zij aan zij met zorgverleners. Er zijn er maar weinig die inhoud en humor zo goed met elkaar kunnen combineren als Maarten.

VVD is een enorme blokkade voor echte verandering. Maar dat steeds meer partijen vraagtekens hebben bij vermarkting is echt wel vooruitgang. Dat heeft alles te maken met onze campagne voor een nationaal zorgfonds en de aanhoudende druk van alle SP-woordvoerders op dit terrein: Agnes Kant, Henk van Gerven, Nine Kooiman, Renske Leijten en, zeg ik met gepaste trots, ook van mij.’

› Waar heb je de meeste voldoening van?

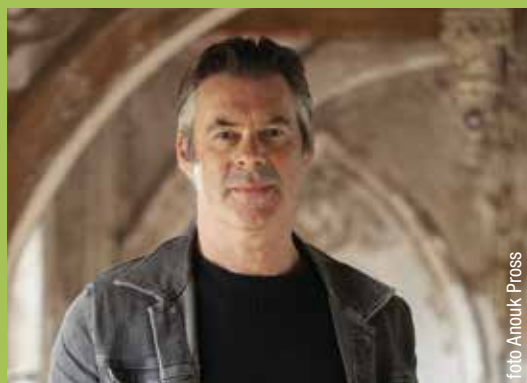
‘Dat is in de eerste plaats de aangenomen motie om de zorgsalarissen te verhogen. Die heb ik samen met de ChristenUnie ingediend en die heeft ervoor gezorgd dat er structureel, dus elk jaar, 675 miljoen euro extra naar de zorgmedewerkers gaat. Heel belangrijk om het loongat met andere sectoren te verkleinen en daardoor mensen voor de zorg te behouden. En als goede tweede onze inzet op zorgbuurthuizen. Lilian en ik hebben daar veel werk voor verzet en met succes: onlangs is het eerste zorgbuurthuis geopend in Oss en breed wordt in de samenleving erkend dat er iets in de plaats moet komen voor de verzorgingshuizen die gesloten zijn.’

› En waar baal je van?

‘Mijn grootste frustratie is dat dit kabinet, en trouwens ook de vorige kabinetten, de problemen niet oplossen die iedereen ziet. In de jeugdzorg, in de geestelijke gezond-

JOS DE BLOK VAN BUURTZORG

Maarten belde me regelmatig om te vragen hoe iets ‘precies’ in elkaar zat. De zorg is ingewikkeld en hij wilde weten hoe politieke beslissingen kunnen uitpakken. Volgens mij was Maarten een van de weinige parlementsleden die weten hoe het zorgsysteem werkt. Jammer dat zijn expertise uit de Tweede Kamer verdwijnt, maar ik gun hem een goede balans in z’n leven!

‘Er is dus echt wel vooruitgang’

foto Joshua Versijde

heidszorg: er is een enorme verspilling van geld en er zijn enorme wachtlijsten. Omdat het kabinet niet over het stelsel durft te praten: over de concurrentie en het winstbejag die de verkeerde prikkels geven en daardoor mensen en bedrijven met verkeerde bedoelingen alle ruimte geven.'

Opboksen tegen een muur van coalitiepartijen

Wat Hijink 'absoluut' zal gaan missen zijn de contacten met de mensen in de praktijk. 'De mensen voor wie wij ons werk doen: de werkers in de ziekenhuizen en de verpleeghuizen bijvoorbeeld. En ik ga ook de goede inhoudelijke debatten missen. Heel onlangs nog, toen het over fraude in de zorg ging en er echt naar argumenten werd geluisterd. Het gevolg was dat voorstellen van ons in de vorm van een wijzigingsvoorstel zijn aangenomen en wij vóór konden stemmen. Maar zo gaat het helaas heel vaak niet. Dan wordt er oeverloos gepraat en is het het opboksen tegen een muur van coalitiepartijen die elkaar vasthouden terwijl je merkt dat de woordvoerder eigenlijk wel wat anders wil.

Dat ga ik niet missen. En dat geldt ook voor de manier waarop debatten regelmatig gevoerd worden, met lomp taalgebruik en met de bedoeling elkaar onderuit te halen. Dat is heel erg niet mijn stijl.'

Jimmy Dijk nieuw SP-Kamerlid

Hijink wordt opgevolgd door Jimmy Dijk, lid van het landelijk bestuur van de SP en voorzitter van de SP-raadsfractie in Groningen.

› Heb je nog tips voor je opvolger?

'Die heeft hij niet nodig. Jimmy is niet van gisteren. Hij weet wat hij wil en wat hij kan. Hij moet het gewoon doen zoals hij vindt dat het goed is. Ik heb daar alle vertrouwen in.'

tekst Peter Verschuren

foto: wadritis Gemmink

AGNES KANT

Letterlijk onmisbaar was Maarten voor mij toen hij mij terzijde stond in mijn tijd als fractievoorzitter. We waren, en zijn nog steeds echte maatjes. Onze Achterhoekse humor werd niet door iedereen begrepen, maar versterkte onze klik. Supertrots was ik op hoe Maarten als een volbloed SP'er, met het 'hart en het hoofd' zich als Kamerlid heeft ingezet voor de zorg.

GOUDEN ROEISPAAN VOOR JAN TROOST

Jan Troost heeft zich jarenlang onvermoeibaar ingezet voor gelijke rechten voor chronisch zieken en mensen met een beperking.

‘DE TOEKOMST IS AAN ONS’

OP ZATERDAG 22 APRIL kwamen in cultureel centrum De Lindenberg in Nijmegen honderden mensen bij elkaar voor een bijzonder afscheid. Middelpunt was de ernstig zieke Jan Troost, die zijn eigen ‘pre-matoriumparty’ organiseerde. Decennia lang zette Jan zich onvermoeibaar en met succes in als belangenbehartiger van gelijke rechten voor chronisch zieken en mensen met een beperking.

Onder de vele mensen die Jan kwamen eren waren ook onze Renske Leijten en Agnes Kant. Zij bedankten Jan namens de SP met een ‘Gouden Roeispaan’. Dat is de prijs die Lillian Marijnissen heeft ingesteld voor mensen die tegen de stroom inroeien. Naast deze waardering vanuit de SP krijgt hij ook een eigen plein, een eigen jaarlijkse lezing en een onderscheiding van de gemeente Nijmegen. •

BIS-directeur Agustín Carstens (Pierre Bokma) biechtend tegenover de wedergekeerde Jezus (Adam Kissequel).

RECENSIE

DOOR DE BANK GENOMEN:

We tellen het jaar 2025. 10 jaar na theatervoorstelling *Door de bank genomen* staan we opnieuw oog in oog met de Verleiders. Op het podium mag het theatergezelschap in de huid van Europa's beste bankenbazen kruipen.

WEET U HET NOG? In 2008 stortte de hele pleurisbende in elkaar. Want “niemand wist” dat het hele bankenwezen stoelde op een piramidespel dat bankiers beloofde met asociale bonussen om gewone burgers en ondernemers het leven kapot te maken. De Verleiders zijn terug met een vervolg op hun eerste voorstelling over dit onderwerp, want niemand weet, nog steeds niet, hoe we onszelf ooit nog uit dit zieke financieel stelsel kunnen redden. Of toch wel?

Opnieuw genomen

Met *Door de bank genomen: 10 jaar later* kijken we met schrijver George van Houts mee vanuit de toekomst naar de tot dan toe mislukte pogingen om de gevolgen van de bankencrisis op te vangen. We leren waarom onze laatste hoop voor een stabiele financiële infrastructuur, maar ook het grootste gevaar, gezocht wordt in de digitale euro. Oftewel de Central Bank Digital Currency (CBDC), het huidige project van de Europese Centrale Bank (ECB) met de Bank of Interna-

tional Settlements (BIS). ‘Van wie wordt ons geld’, het boek over dit onderwerp van SP-Kamerlid Mahir Alkaya, is de grote inspiratie geweest voor de feiten uit het stuk.

Het doel van de voorstelling is helder: als we naïef zijn, is de toekomst nog grimmiger dan het verleden. In 2014 veroorzaakte *Door de bank genomen* zoveel beroering dat burgerinitiatief ‘Ons Geld’ eruit ontsproot. Over de feiten in de voorstelling werd door de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid een rapport opgesteld. Waar niets mee werd gedaan, bekende later voormalig minister van financiën Wopke Hoekstra.

Zullen we er in 2025 beter voor staan? Het stuk verkondigt een waarheid die constant herhaald moet worden: als we niet wakker blijven wordt ons, opnieuw, door egocentrische winstjunkies een oor aangenaaid. Vooral in deze chaotische tijden, want we worden door internet en media continue gebombardeerd met zeeën aan (mis-) infor-

Wat zijn de gevolgen van de invoering van de Europese digitale munt voor de (macht van) commerciële banken? De verleiders kruipen in de angsten en verlangens van Nederlandse bankdirecteurs.

10 JAAR LATER

matie. Deze voorstelling is in tegenstelling tot de vorige geen terugblik. We zitten nu midden in haar realiteit en kijken met wijsheid vooruit: waar moeten we op letten bij de CBDC en wat kunnen we zelf doen om niet aan het kortste eind te trekken?

Zwarte humor

Er is een nood aan mensen die met creatieve durf recht door de bullshit heen kunnen prikken. Die met humor, geslepen door de duivel zelf, een ruimte voor bezinning scheppen. Het is bijzonder als dat lukt, want er is sinds de digitalisering gemiddeld nog maar 8 seconden van onze aandachtspanne over. George van Houts levert die prestatie. Op stimulerende wijze wordt er langs geld-, obligatie- en bankfeiten geleid. De continue afwisseling van tempo en vorm, van documentaire tot sketch, rake zelfspot tot meta-analyses, brengt een energie die even de chaos tot stilte maant. En langs alle zwarte humor spat er een levendige hoop van het podium af.

Pierre Bokma is briljant. In '10 jaar later' laat hij zich opnieuw nemen door de bank. Deze keer door de ECB. Als 'onze opa' representeert Bokma met humor en overtuiging het lot dat ons wacht: de vooruitgang die we in onze naïviteit uitnodigen om over ons heen te stampen. Victor Löw is als afzichtelijke bankkaker helaas nauwelijks te verstaan. Maar is daarin wel de perfecte representatie van iemand die niets anders wil dan alleen zichzelf te horen praten. Linde van den Heuvel is een genot. Vooral bij haar rol als Christine Lagarde, voorzitter van de ECB, is het een opluchting te noemen dat de echte Christine bij lange na Linde's charisma niet bezit. Dan rest nog de rol van Adam Kissequel die het publiek als wedergekeerde Jezus steun biedt met zijn binnenpret. Het ijzersterke acteerwerk en intrigerende verhaal maken het tot een voorstelling die het zeker waard is om te bekijken. •

tekst Sharron Winkelhorst
foto's Raymond van Olphen

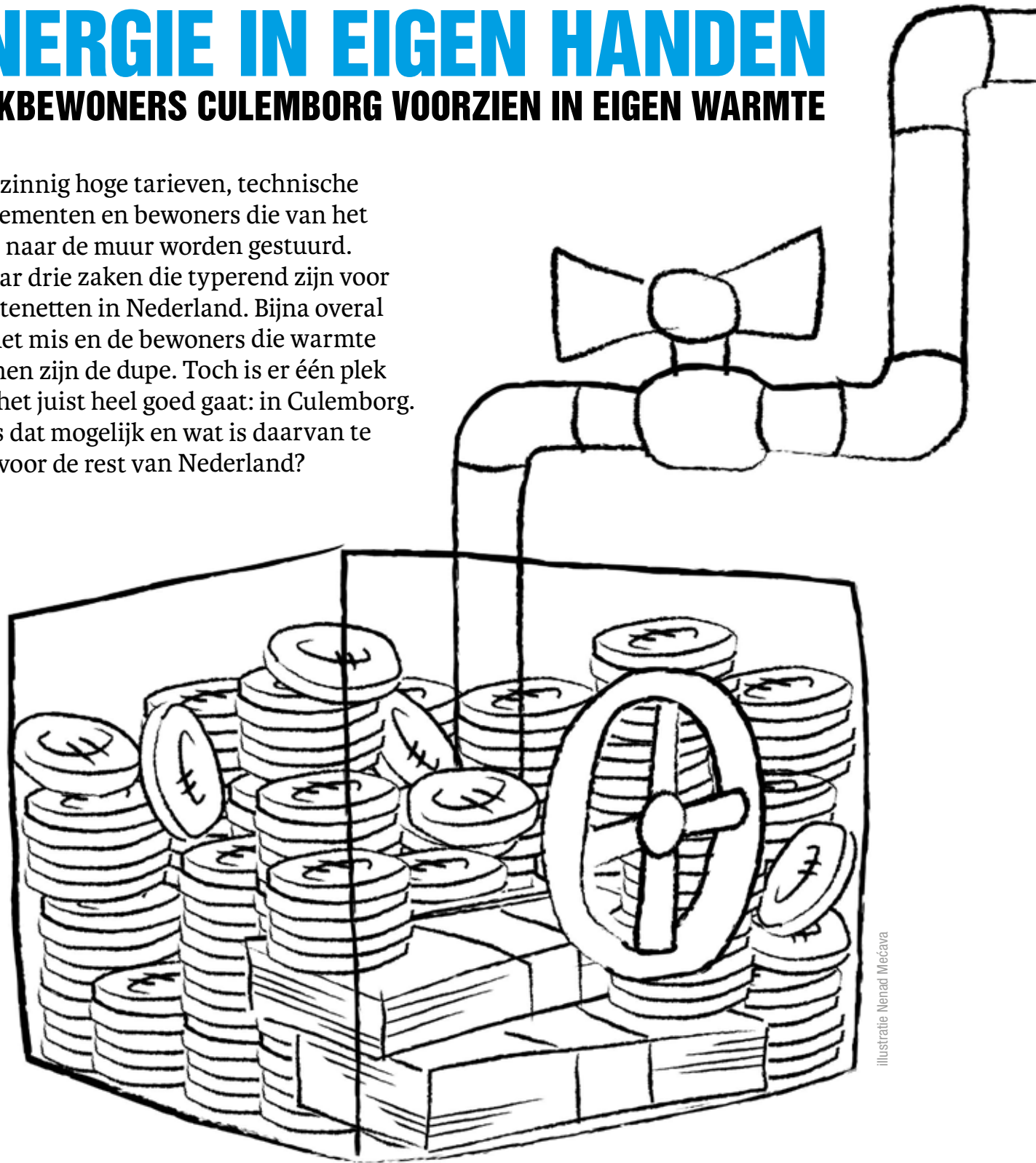
‘Als we naïef zijn, is de toekomst nog grimmiger dan het verleden’

Door de bank genomen: 10 jaar later speelt nog tot en met 16 juli in de theaters. Kijk op www.de-verleiders.nl voor meer informatie en speeldata

ENERGIE IN EIGEN HANDEN

WIJKBEWONERS CULEMBORG VOORZIEN IN EIGEN WARMTE

Waanzinnig hoge tarieven, technische mankementen en bewoners die van het kastje naar de muur worden gestuurd. Zomaar drie zaken die typerend zijn voor warmtenetten in Nederland. Bijna overal gaat het mis en de bewoners die warmte afnemen zijn de dupe. Toch is er één plek waar het juist heel goed gaat: in Culemborg. Hoe is dat mogelijk en wat is daarvan te leren voor de rest van Nederland?

IN DE OVERGANG naar duurzame energie worden vaak warmtenetten ingezet. Deze gesloten netwerken van ondergrondse buizen verbinden een centrale plek waar warmte wordt opgewekt met huizen, bedrijven en andere panden om ze te verwarmen. In Nederland wordt deze manier van verwarmen nog niet heel veel gebruikt. In de praktijk zorgt dit voor veel problemen in de techniek maar ook voor monopolistische

warmteleveranciers die hun klanten onredelijk hoge tarieven in rekening brengen.

In Culemborg gaat dat anders. Hier ligt het warmtenet met de laagste tarieven van Nederland. Bovendien is het ook nog eens in handen van de wijkbewoners zelf die zich hebben georganiseerd in een coöperatie. Technische problemen worden voortvarend opgepakt en verholpen. Gerwin Ver-

schuur is directeur van Thermo Bello, het warmtebedrijf van de wijk, en vertelt over het project: 'Het warmtenet is hier aangelegd tijdens de ontwikkeling van de wijk. Het was toen in handen van de voorloper van drinkwaterbedrijf Vitens. Dat bedrijf fuseerde en het nieuwe hoofdbestuur vond warmteproductie en het beheer van het warmtenet geen taak Vitens. Ze hebben het toen aangeboden aan de gemeente en an-

dere warmtebedrijven, maar die wilden het ook niet hebben. Toen hebben wij als wijk in een jaar tijd een bedrijfsplan gemaakt.'

Radicale ideeën

Zoals dat vaak gaat met radicale ideeën, was het aanvankelijk een kleine groep enthousiastelingen die meteen aan de slag wilde gaan. Andere bewoners vonden het ook interessant maar wilden toch even aanzien hoe het plan zich zou ontwikkelen. Er werden vier werkgroepen gevormd, die zich bezighielden met communicatie, organisatie, financiën en techniek. Samen hebben zij het bedrijfsplan verder ontwikkeld.

Verschuur: 'Gaandeweg kwamen er bij die werkgroepen ook steeds meer signalen en vragen terecht vanuit de wijkbewoners. De betrokkenheid groeide. Wat me ontzettend heeft verbaasd is hoeveel expertise er dan eigenlijk in zo'n wijk aanwezig is. De benodigde kennis was in no time georganiseerd, waardoor we nauwelijks externe adviseurs nodig hadden. Dat zorgde voor een plan waarvan iedereen, ook Vitens, het idee had dat het gewoon een heel goed plan was. Daarmee konden we naar de bank en toen konden we het net en de productie overnemen.'

Volgens Verschuur laat dit ook zien dat er vanuit gemeenten meer vertrouwen moet zijn in inwoners: 'Het beeld is toch nog steeds dat je de overheid en de markt hebt en verder niks. Maar de mensen om wie het gaat, die hebben ook gewoon werk en verantwoordelijke functies in het dagelijks leven. Dat zijn geen onredelijke mensen met onredelijke eisen. Veel gemeenten blokkeren inwoners, terwijl juist daar een enorme kans ligt als je die kennis weet te bundelen. Sterker nog: als het gaat om warmtenetten, dan hebben veel gemeenten zelf geen goede kennis in huis. Dus als ze verstandig zijn, betrekken ze juist de inwoners erbij!'

Scherp onderhandelen

De situatie in Culemborg is uniek omdat Vitens, de verkoper van het warmtenet, er graag vanaf wilde. Dit maakte dat de initiatiefgroep scherp kon onderhandelen. Voor een fractie van de marktwaarde zijn het net en de productie overgenomen. De afschrijving in de boeken van Vitens heeft

de nieuwe constructie in de wijk dus mogelijk gemaakt.

'Dat maakt dat dit project niet een-op-een te kopiëren is naar andere bewonerscoöperaties', erkent Verschuur. 'Als je een nieuw net moet aanleggen of je wil een bestaand net overkopen, dan red je het niet voor deze prijs en kan je dat bedrag ook niet eenvoudig lenen.'

Dat zit 'm volgens Verschuur voor een groot deel in de manier waarop de financiering van de energiemarkt nu in elkaar steekt: 'Wij zijn als coöperatie gebonden aan de warmtewet en aan de marktregels. Als een commercieel warmtebedrijf naar de bank gaat voor een lening, dan kunnen zij dat doen op basis van balansfinanciering. Wij krijgen alleen projectfinanciering met een korte terugbetaaltijd en hoge rente. Warmtecoöperaties in Nederland hebben Denemarken als voorbeeld, waarbij het zo is geregeld dat, als ze overhouden op de begroting, ze dat overschot het volgende jaar in mindering brengen op de tarieven.

'Veel gemeenten blokkeren inwoners'

foto Maurits Gemmink

Gerwin Verschuur vertelt hoe hij samen met zijn wijkgenoten het warmtenet overnam en tot een succes maakte.

En omgekeerd als ze tekort komen, de bewoners het jaar daarop wat meer betalen voor hun warmte. Een echte pure non-profit nutsvoorziening dus. Het effect is dat de coöperatie dan geen eigen vermogen opbouwt, en dat model werkt in Denemarken omdat ze daar eenvoudig een overheidsgegarandeerde lening kunnen aangaan. Hier in Nederland zou de overheid ook een rol moeten spelen, zodat initiatieven als de onze toegang krijgen tot langjarige relatief goedkope leningen. Daarvoor is een aanpassing van de wet nodig.'

Direct belang

Het coöperatieve model zorgt ervoor dat de wijkbewoners als eigenaars en afnemers een direct belang hebben bij een goed functionerend warmtebedrijf. Verschuur is als directeur één dag per week aan het werk voor het bedrijf en moet zich hierover verantwoorden richting zijn wijkgenoten. Lijntjes zijn hierdoor kort en eventuele problemen worden snel opgepakt.

Verschuur: 'We hebben onlangs een nieuwe en efficiëntere warmtepomp aangeschaft. Deze maakt alleen wel een ander geluid, wat zorgt voor geluidshinder bij omwonenden. Omdat we daar zelf last van hebben, is de motivatie groot om daar snel mee aan de slag te gaan. We maken dan direct werk van geluidsbeperkende maatregelen.'

Niet alleen technische problemen worden zo snel opgelost. Het bestuur van de coöperatie praat ook mee over de tariefstelling. En vrijwilligers uit de wijk komen op zeer regelmatige basis bijeen voor een technisch beraad. Dit gedeelde eigenaarschap maakt dat de wijkbewoners zich betrokken voelen

bij hun eigen energievoorziening en zich daar ook verantwoordelijk voor voelen. Ook besluiten ze samen over de investeringen in het net en de warmteproductie.

Rooskleurige toekomst

De toekomst van Thermo Bello ziet Verschuur dan ook rooskleurig tegemoet: 'We zijn aan het kijken of we een directe verbinding kunnen maken met lokale windmolens voor de opwekking van stroom voor onze warmtepomp. Dan blijven de tarieven op de lange termijn constant. Ook onderzoeken we of het om die reden zin heeft om te investeren in een grotere warmtebuffer, waarmee het moment van productie

kunnen loskoppelen van het moment van levering van warmte.'

En risico's? Die ziet Verschuur niet zo. Wel kijkt hij naar manieren om gaten op te vullen als bijvoorbeeld vrijwilligers uitvallen: 'Het is nou eenmaal zo dat veel vrijwilligers toch wat ouder zijn. Nu hebben we ons technisch beraad, maar als zij wegvallen dan zullen we daar toch een extern bedrijf voor moeten inzetten. Maar ook dan maken we die keuze samen als coöperatie en kiezen we het bedrijf dat bij ons past. Zo hebben we dat ook al eerder gedaan met verschillende contracten.'

Het model van Culemborg is met de huidige opzet van de warmtemarkt en de financieringsmogelijkheden voor warmtecoöperaties nog niet overal in te zetten. In Culemborg hebben de bewoners geluk gehad met de prijs, waardoor ze de overname gefinancierd konden krijgen. Financiering voor nieuwe warmtecoöperaties is nog een probleem en daardoor kunnen zij de concurrentie met commerciële warmtebedrijven nu nog niet goed aan.

Maar Verschuur ziet geen reden waarom dat in de toekomst niet anders zou kunnen gaan: 'Wij laten zien dat het model in de praktijk kan werken. Bewoners die samen op een succesvolle manier hun eigen non-profit energievoorziening bestieren. In dit soort gevallen heb je altijd pioniers die vooruitlopen op wat de samenleving en politiek gewend zijn, maar ik zie echt een onderstroom in Nederland van mensen die dit ook zien zitten en aan de slag willen in hun wijk.'

Hij vervolgt: 'Daar is alleen wel een gedragsverandering voor nodig. Mensen die naar een duurzame toekomst willen bewegen en daarvoor hun krachten bundelen. Zij willen niet afhankelijk zijn van grote warmtebedrijven die alleen maar handelen vanuit hun eigenbelang. Het is aan de overheid om dit verder mogelijk te maken. Beter wettelijke kaders, die ruimte bieden voor toegang tot financiering, maar ook een heel goede kennisinfrastructuur en een goede professionele ondersteuningsstructuur zodat bewonersinitiatieven dit soort projecten kunnen verwezenlijken.'

tekst Xander Topma

VIER REDENEN WAAROM WARMTENETTEN IN DENEMARKEN EEN SUCCES ZIJN (EN IN NEDERLAND NOG NIET)

Terwijl in Nederland slechts vijf procent van de huishoudens is aangesloten op een warmtenet, ligt dit percentage in Denemarken op maar liefst 63 procent. De netten zijn daar vaak voordelig en er is meer draagvlak. Wat doen de Denen anders dan wij?

IN DE JAREN ZESTIG en zeventig maakten zowel Nederland als Denemarken een energietransitie door. Waar Nederland na de ontdekking van het gasveld in Slochteren de omslag maakte van kolen naar gas, legde Denemarken warmtenetten aan. Directe aanleiding voor het Deense besluit was de oliecrisis van 1973, toen de Arabische olieproducerende landen besloten om de productie te verlagen en de olieprijs met tientallen procenten te verhogen. Denemarken had in tegenstelling tot Nederland nauwelijks gasvoorraden. Omdat het land minder afhankelijk wilde zijn van het buitenland moest het iets anders verzinnen. Dat werden warmtenetten.

Net als de aansluiting van alle Nederlandse huishoudens op aardgas, was de aanleg hiervan een enorme operatie. Door duidelijke keuzes te maken en de gemeenten en gemeenschappen die verantwoordelijk werden voor de warmtenetten de juiste ondersteuning te bieden, lukte het de Denen om de omslag te maken. Daar hebben ze nu, vijftig jaar later, veel profijt van. Waar Nederland nog aan het begin staat van de overgang naar duurzame energie, is Denemarken al een aardig eind op weg. Als je het Nederlandse beleid ten aanzien van warmtenetten vergelijkt met dat van Denemarken, dan vallen vier grote verschillen op.

1. WARMTEBRONNEN

Om te beginnen wordt de warmte in Denemarken al vaak met verschillende bronnen opgewekt, terwijl dat in Nederland meestal maar met één warmtebron gebeurt. Kolen en (bio)gas spelen er weliswaar nog steeds een grote rol, maar dat is de laatste jaren aan het veranderen.

De Denen 'kiezen bij voorkeur een aantal verschillende bronnen voor de warmtetransitie, die complementair aan elkaar kunnen zijn', aldus Annelies Huygen, bijzonder hoogleraar Recht, Economie, Bestuur en Organisatie aan de Universiteit Utrecht. 'Het gaat dan bijvoorbeeld om een combinatie van elektrische bronnen (warmtepompen, windmolens), warmtekrachtkoppeling, verschillende vormen van biomassa, (bio)gas en zonnewarmte. Daarbij hoort ook opslag van warmte.'

Dat Nederlandse warmtenetten vaak maar door één grote leverancier worden bediend, zoals een biomassacentrale of een afvalverwerker, heeft grote nadelen. Wanneer de leverancier wegvalt, bijvoorbeeld als een fabriek wordt gesloten, dan is er geen warmte meer. Daardoor kan de vervuilende industrie zich opstellen als onmisbare warmtebron, zo waarschuwen milieuorganisaties. Bovendien maakt het de overgang naar duurzame warmteopwekking ingewikkelder. Er moet immers in één keer een veel grotere bron worden vervangen. Om Nederlandse warmtenetten toekomstbestendig te maken, moet er dus op een andere manier worden gekeken naar het opwekken van warmte dan nu vaak het geval is.

2. NUTSVOORZIENING

Een tweede verschil zit hem in de manier waarop de warmtenetten zijn georganiseerd. Deense warmtenetten zijn veelal in handen van de gebruikers of van de lokale overheid. Er mag geen winst worden gemaakt en voor de toegestane kosten bestaan strenge regels. Zo moeten gemaakte kosten volledig transparant zijn. Dit heeft als gevolg dat er geen gekke dingen gebeuren, dat de kosten bescheiden zijn en het vertrouwen van de gebruikers groot is. Zo is er nog nooit een Deens warmtenet failliet gegaan. En wanneer er meer geld is opgehaald dan nodig, wordt de winst gebruikt om de tarieven te verlagen of het warmtenet uit te breiden.

De Denen stellen dat het verbod op winst een van de redenen is dat warmtenetten daar zo succesvol zijn, leren we van Kathelijne Bouw, die zich als onderzoeker op het gebied van de energietransitie onder meer verdiepte in het draagvlak en de technische voorkeuren onder bewoners bij warmtenetten. Zo pakt het winstverbod en de transparantie daarover goed uit voor het draagvlak.

In Nederland zijn de uitbaters van warmtenetten vrijwel altijd grote commerciële bedrijven. Hoewel zij geen woekerprijzen mogen vragen, hebben ze wel het recht om de

prijzen te laten meestijgen met het niveau van de gasprijs (warmtenetten hebben vaak een gasverwarming als achtervang, wanneer andere warmtebronnen onverhoopt niet beschikbaar zijn). Met de explosie van de gasprijs zijn dus ook de prijzen voor de warmtenetten hard gestegen, zonder dat duidelijk is of dit echt nodig was. Dit draagt er mede aan bij dat het vertrouwen van gebruikers niet al te hoog is. Ook omdat zij niet profiteren van de winst die gemaakt wordt. Die gaat volledig naar de grote energiebedrijven en hun aandeelhouders.

3. FINANCIERING

Wat de Denen ook anders doen, is de financiering. In Denemarken is er 'aantrekkelijke financiering voor de aanleg van warmtenetten die het eigendom zijn van gemeenten en coöperaties', schrijft hoogleraar Huygen. De Deense overheid staat garant, waardoor banken eerder bereid zijn om leningen met lage rentes te verstrekken. Dat is in Nederland niet het geval, in ieder geval niet bij coöperatieve warmtenetten. Als een bank hier meent dat zij een groot risico loopt met de financiering van een warmtenet, dan zal zij een hogere rente vragen. Dit drijft de prijs op, waardoor het draagvlak voor warmtenetten minder wordt en de kans van slagen afneemt.

4. KENNIS

Tot slot lopen lokale warmtenet-initiatieven (waarbij dus geen groot energiebedrijf betrokken is) aan tegen een gebrek aan kennis die nodig is om van een warmtebedrijf een succes te maken. 'Er zijn ontzettend veel aspecten van het runnen van een warmtebedrijf waarmee je initiatieven ziet worstelen', aldus energieonderzoeker Bouw. 'Dan gaat het om juridische kennis, om weten hoe je een bedrijf runt, hoe je de leden betreft bij de besluitvorming, hoe de communicatie moet worden vormgegeven, wat je moet doen om risico's af te dekken en hoe je om moet gaan met alle technische zaken.'

Dit probleem kan deels opgelost worden door meer betrokkenheid vanuit de gemeente, bijvoorbeeld door vrijwilligers beter (financieel) te ondersteunen. Die keuze wordt nu nog te weinig gemaakt, waardoor lokale initiatieven kwetsbaar zijn. Ook kent Nederland nog niet veel technische bedrijven met kennis en ervaring om warmtenetten te ondersteunen, zoals in Denemarken wel het geval is. Als warmtenetten een grotere rol krijgen, kunnen dit soort bedrijven zich verder ontwikkelen.

	NEDERLAND	DENEMARKEN
WARMTEBRONNEN	Eén leverancier en grote afhankelijkheid.	Meerdere warmtebronnen die elkaar aanvullen.
NUTSVOORZIENING	Warmtenetten van grote energiebedrijven met winst oogmerk waardoor tarieven hoog zijn.	Kleinschalige warmtenetten als nutsvoorziening, met winstverbod en transparantie over kosten.
FINANCIERING	Hoge rentes bij banken, die commerciële tarieven vragen.	Deense overheid staat garant zodat financiering goedkoop is.
KENNIS	Gebrek aan kennis over verschillende belangrijke aspecten van het laten slagen van een warmtenet bij de initiatieven.	Veel ervaring met warmtenetten en goede ondersteuning van vrijwilligers.

Toekomst in Nederland

De grote verschillen met Denemarken roepen de vraag op of warmtenetten wel een toekomst hebben in Nederland. Er zijn nog veel belemmeringen, waardoor warmtenetten nog niet echt het verschil kunnen maken. Bouw stelt dat ze desondanks niet ziet waarom Nederland niet een eigen model kan ontwikkelen, waarbij aansturing door gemeenten en betrokkenheid van burgers centraal staan. Daarbij is volgens haar draagvlak essentieel. Voor de gebruiker moet duidelijk zijn wat het voordeel is van een warmtenet, ook ten opzichte van een alternatief zoals een eigen warmtepomp. Gemeenten zouden daar ook een goede rol in kunnen spelen, in het balanceren van verschillende belangen.

Voor gemeenten is het nog steeds een hele uitdaging om die ondersteuning goed vorm te geven. Zo is het aantal ambtenaren, dat zich met dit soort initiatieven bemoeit, zeer beperkt. Investerings zijn nodig, ook vanuit het Rijk. Bouw: 'Een kennis- en leerprogramma voor gemeenten moet ervoor zorgen dat andere wijken het voorbeeld kunnen volgen in de nationale missie om woningen van het aardgas te halen. Dit is echter een kostbaar en tijdrovend proces. Om de transitie te versnellen en te voorkomen dat iedere gemeente het wiel steeds opnieuw moet uitvinden, moet er meer inzicht komen in welke soort oplossing het beste past bij verschillende typen wijken en hun bewoners.'

tekst Bart Linssen

'VERLAAG DE KOSTEN: NATIONALISEER ONZE ENERGIE'

DE WINST VAN

Voor veel mensen is het fatsoenlijk verwarmen van de eigen woning onbetaalbaar geworden. Maatregelen om de prijsverhoging te dempen lopen bovendien af, waardoor de situatie verder uit de hand kan lopen. Dit maakt het des te belangrijk dat de SP campagne voert om onze energie te nationaliseren. Hoe verliep die campagne tot nu toe, en wat staat ons nog te doen?

'Wij worden aangesproken op hoge prijzen. Vervolgens denken we: nu moeten we naar de cockpit, maar die is leeg. We hebben iets vermarkt.' Aan het woord is Gert-Jan Segers, toenmalig fractievoorzitter van de Christen-Unie tijdens het Kamerdebat na Prinsjesdag. De SP is vlak voor de zomer van 2022 om dezelfde reden begonnen met de petitie 'Kosten Omlaag, Nationaliseer Energie'. Na vele acties en andere activiteiten hebben inmiddels 136.000 mensen de petitie ondertekend.

Winnen

Dat is niet onopgemerkt gebleven. Op 15 november van vorig jaar schreef een directielid van Vattenfall, Alexander Ofwegen, dat 'de roep om het nationaliseren van de energiemarkt steeds luider klinkt'. Reden voor hem om in een opiniestuk in het AD te schrijven dat energie niet in publieke handen moet komen. Ook schrijft hij dat van Vattenfalls winst 'geen euro is teruggegaan naar Zweden'. Terwijl uit hun jaarverslagen blijkt dat Vattenfall tussen 2016 en 2021 maar liefst 535 miljoen euro heeft overgemaakt naar hun aandeelhouder, de Zweedse staat.

Wat hebben we, naast een boze Vattenfall-directie, nog meer bereikt? Het prijsplafond, een compensatie van 190 euro en groeiende steun voor nationalisatie van energie. Dat smaakt naar meer!

Prijsplafond en compensatie

Vanaf het moment dat de energieprijzen door het dak gaan, dringt de SP al aan op het aan banden leggen van de prijzen. Daar wil het kabinet Rutte-Kaag steeds niets van weten: veranderende energieprijzen zouden nu eenmaal bij een vrije energiemarkt horen. En met het oog op de steun voor Oekraïne stelt Kaag: 'We moeten beseffen dat we collectief een stukje armer zullen worden.' Met andere woorden: we moeten het maar over hebben voor de markt en Oekraïne.

Ook zou het aan banden leggen van de energieprijzen helemaal niet mogen volgens de EU-regels, zo stelde het kabinet. Dat vertelden ambtenaren op het ministerie van Financiën ten onrechte aan kabinetsleden. Maar niemand belde naar Brussel om dit te checken, zo bleek uit de reconstructie van Nieuwsuur.

Door de extreme energieprijzen groeit de onvrede en de SP weet die te mobiliseren.

Duizenden handtekeningen voor het nationaliseren van energie stromen binnen. De zaterdag voor Prinsjesdag gaan duizenden mensen de straat op om de kosten omlaag te krijgen. De energiebedrijven krijgen liever compensatie via een prijsplafond dan dat zij genationaliseerd worden, dus ook zij spreken hun steun uit voor het prijsplafond.

Zo komen we in korte tijd van 'kan niet, mag niet en willen we niet' alsnog tot een prijsplafond. Wat de SP betreft had het geen subsidiehangmat voor de winsten van energiebedrijven moeten worden. Er waren betere alternatieven geweest. Maar zonder onze campagne was er misschien wel niks gekomen.

Toen het hoge woord over het prijsplafond er eindelijk uit was, werd daaraan toegevoegd dat er voor 2022 niks meer mogelijk was. Doordat de SP de onvrede in de samenleving zo goed kon kanaliseren, ging de regering toch nog overstag. Het prijsplafond zou in

ONZE CAMPAGNE

foto Wiebe Kiestra

2022 niet meer lukken, maar een compensatie voor de extreme energierekeningen kon toch opeens wel. Daarom kreeg iedereen in november en december 190 euro compensatie voor de energierekening. Wat de SP betreft had die niet naar de rijksten gehoeven, maar winst door onze campagne was het sowieso.

Groeiende steun voor nationale energie

De afgedwongen tegemoetkomingen zijn broodnodig, maar zijn geen structurele oplossing. Het nationaliseren van de energiebedrijven is dat wel. Dan beslissen we zelf over de prijzen en gaan de winstuitkeringen niet meer de grens over. In de afgelopen zes jaar keerden de grootste drie energiebedrijven - Vattenfall, Essent en Eneco – samen maar liefst 7,85 miljard aan winst uit aan hun buitenlandse aandeelhouders!

Een meerderheid in de samenleving is voor publieke energie. Uit een peiling van Maurice de Hond blijkt dat 96 procent van

de mensen vindt dat het prijsplafond niet ten goede mag komen aan de winsten van die bedrijven. 80 procent is van mening dat de privatisering van de energie mislukt is en dat nationaliseren gewenst is. In de media wordt openlijk bediscussieerd of nationaliseren wenselijk is.

De meerderheid die er in de samenleving is voor publieke energie, is er in het parlement alleen nog niet. Op 10 oktober 2022 stemden 57 Kamerleden (van PvdA, GroenLinks, PvdD, Denk, Volt, BBB en PVV) voor het voorstel van de SP met de titel 'Meer overheidsregie op de energiemarkt'. Na veertig jaar vermarkting van de publieke sector is dit echt een kentering. In januari van dit jaar blijkt uit onderzoek van Energie Beheer Nederland dat een ruime meerderheid van de Nederlanders wil dat 'de overheid de energiemarkt organiseert'.

In de provincies Groningen, Drenthe en Flevoland wordt een volgende stap gezet.

Vlak voor de Provinciale Statenverkiezingen wordt in die provincies een SP-voorstel aangenomen om te onderzoeken of de energievoorziening weer in publieke handen kan worden gebracht.

De volgende stap

We hebben in de verkiezingen wat verloren, maar met deze campagne hebben we ook wat gewonnen en dat is minstens zo belangrijk. De extreme energiekosten zijn voor een belangrijk deel gecompenseerd en we hebben de discussie over het nationaliseren losgemaakt. Daarbij hebben we veel nieuwe leden mogen verwelkomen in onze partij.

In de volgende fase van de campagne is het zaak dat we daadwerkelijk een energiebedrijf in publieke handen krijgen en dit tot een succes maken. Te beginnen in een stad of provincie en uiteindelijk nationaal. Daarmee stellen we een voorbeeld van hoe het kan.

Bijvoorbeeld met het plan 'Zon voor Allen'. Veel van onze afdelingen zijn bezig om de gemeente of provincie zonnepanelen op alle daken te laten leggen. De panelen blijven van het publieke energiebedrijf, maar de bewoners krijgen de stroom. Zo gaat de energierekening omlaag doordat energie in publieke handen komt.

Zoals gezegd is er in de samenleving een meerderheid voor publieke energie. Aan ons de taak om al deze mensen samen te brengen. Dan moeten de beslissers wel luisteren. Dan kunnen de extreme energierekeningen omlaag met publieke energie. •

tekst Ruud Kuin en Eduard van Scheltinga

HOE LANG LATEN WE RUTTE HIERMEE WEGKOMEN?

COLUMN SANDRA BECKERMAN

De politiek heeft gefaald. Het heeft de Groningers laten zitten met de scheuren en de pijn, terwijl de grond werd leeggezogen voor het grote geld. Er wordt veel gesproken over de 'Atlas van afgehaakt Nederland'. Maar die titel is eigenlijk verkeerd, want afhaken is immers een gevolg. 'Atlas van afgedankt Nederland' zou een betere titel zijn. Want de Groningers zijn afgedankt door de politiek.

Ondertussen zijn we alweer weken verder na de presentatie van het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Groningen. We hebben er deze week wél een debat over gehad, maar we hebben nog geen reactie van Rutte gekregen.

In Den Haag lijkt dat allemaal een logische gang van zaken. Maar als je als Groninger te maken hebt met de bevingsramp, dan is dit niet normaal. Dan word je eigenlijk weer afgedankt, mag je weer wachten en moet je weer maar even je plek maar kennen.

Terwijl er geen tijd meer is om te wachten. De tijd van geduld hebben en hopen op beter is allang voorbij. Daarom was het helemaal niet gek dat de afgelopen dagen de publieke tribune niet vol zat met Groningers.

Alsof het zo moest zijn was er woensdagavond op 12 april een beving bij Zijldijk. Om met een grote dreun nog maar eens de kloof tussen de Haagse realiteit en de Groninger realiteit duidelijk te maken. Terwijl de Tweede Kamer netjes de procedures afvinkt, lopen er in Groningen weer mensen om hun huizen heen om te kijken of er nieuwe scheuren bij zijn gekomen.

In mijn verhaal heb ik aan de Tweede Kamer gevraagd: 'Hoe lang laten we Rutte hier nog mee weggomen?' Want dat is het probleem, ze kwamen en komen er steeds maar mee weg. Ik durf niet meer te vragen om maar hoop te houden op een betere toekomst. Ik wil de Groningers vragen om ervoor te strijden. Om op te staan als we straks wél een reactie hebben van Rutte en we wél met Rutte in debat gaan. Het volgende debat moet die tribune vol mensen zitten en moeten we van ons laten horen. Ze mogen er niet meer mee weggomen. •

foto ANP / Hollandse hoogte / Peter Hilz

Bekijk de bijdrage van Sandra Beckerman in de Tweede Kamer via deze link sp.nl/betoogsandra

LINKSVOOR

'EERSTE KEER CAMPAGNE: DOODENG!'

Het was in de bus terug na de grote Volksprotestdemonstratie op 11 februari dat Netty van der Sar uit Hellevoetsluis lid werd van de SP. 'Ik stemde al SP en volgde Lilian Marijnissen op Twitter. Daar las dat ik dat er uit het hele land busvervoer naar Amsterdam geregeld werd. Ik ging mee vanuit Delft en dat voelde als een warm bad.'

tekst Peter Verschuren
foto Karen Veldkamp

Tweënhalf maand later heeft Netty campagne gevoerd voor de Statenverkiezingen 'doodeng de eerste keer op straat mensen aanspreken, maar ik kreeg veel positieve reacties', en is ze actief in de werkgroep Voorne aan Zee die een SP-afdeling wil opzetten in de nieuwe fusiegemeente. Ook heeft ze al nieuwe leden geworven. 'Ik vertelde aan twee vrienden dat ik lid geworden was van de SP en die zeiden dat ze daar ook wel eens over gedacht hadden. Zij hebben toen ook de stap gezet.'

› **Wat kun je ons over jezelf vertellen?**

'Ik woon in de polder, met mijn man en één van onze twee zonen en ik werk al heel wat jaren als leerkracht op verschillende basisscholen in de regio. Ik was van plan na dit schooljaar vervroegd met pensioen te gaan, maar heb er toch nog één jaar aan vastgeplakt om een gat van twee dagen te vullen op school.'

› **SP-afdelingen zijn actief rond lokale onderwerpen. Speelt er bij jullie iets waar je je mee bezighoudt?**

'Een speerpunt voor onze werkgroep is de slechte bereikbaarheid van Voorne-Putten. In de gesprekken tijdens de campagne voor de Statenverkiezingen ging het daar heel vaak over: de aanhoudende problemen met de veerpont, bushaltes die opgeheven worden en bussen die enorme omwegen maken. We hebben nu een meldpunt bereikbaarheid geopend en zijn ook bij de mensen langsgaan om hun ervaringen te horen. Op 2 juni hebben we een avond met Renske Leijten in Brielle: dan gaat het ook over de bereikbaarheidsproblemen.'

› **En naast je werk en je SP-activiteiten, hoe kom je de vrije tijd door?**

'Nou, dat is geen probleem. Samen met mijn man heb ik de afgelopen vijf jaar alle vrije tijd gestoken in het zelf bouwen van een nieuw huis. Aan ons oude huis moest verschrikkelijk veel gebeuren en we hadden de ruimte om pal ernaast nieuw te bouwen. Dat is gelukt: nu alleen nog wat afwerking en slopen van het oude huis. En dan gaan we weer onze liefhebberij oppakken en mooie fietstochten maken. Dat heb ik wel gemist.' •

DE SP IN 1979

DE STAKING VAN DE SLEPERS

Was er soms een supermarkt geopend, in het partijpand van de SP aan de Vijverhofstraat in Rotterdam? Rustig liepen mannen en vrouwen in het najaar van 1979 langs tafels met etenswaren, om een voedselpakket voor hun gezin samen te stellen. Aan het eind hoefden deze bezoekers niet af te rekenen, maar kregen ze geld toe: 250 gulden, uitgekeerd door Daan Monjé, organisator van de SP. We kunnen het terugzien, in een documentaire over de Slepersstaking van 1979, een mooie film die werd gemaakt door SP'er Derk Sauer. Over de rol van de kleine partij in deze wilde staking, die belangrijk was voor de strijd van arbeiders.

Rookworsten voor de slepersfamilies, als onderdeel van de voedselpakketten die de SP mogelijk maakte voor de stakers.

In 1970 gaf een staking in de Rotterdamse haven de SP (toen nog KEN(ml) geheten) het vertrouwen dat de partij een rol kon spelen in het massaal organiseren en mobiliseren van mensen. Dat lukte in de loop van de jaren steeds beter, onder meer door de oprichting van de SP-Hulp en Informatiedienst. Aan het eind van de jaren zeventig was de cirkel rond, toen deze SP-dienst de staking steunde van slepers in de Rotterdamse haven. Dit was een typische 'wilde staking', die niet werd gesteund door de vakbond FNV. Die had een cao gesloten met de bedrijven, maar daar konden de slepers van Smit niet mee instemmen.

Voedselpakketten, soep en juridische hulp

Ruim 500 slepers gingen de strijd aan, maar zonder vakbond viel dat niet mee. Er was geen stakingskas, dus geen inkomen. Geen organisatie, geen juridische steun en geen mediamensen. Daar kon de SP als geen ander in voorzien. Leden in afdelingen in het hele land haalden geld en goederen op voor de stakers, wat onder meer leidde tot de grote actiesupermarkt in het Rotterdamse partijpand. De SP bood juridische hulp (advocaat Sjoerd Brunia) toen de stakers voor de rechter werden gedaagd. En natuurlijk werden vanuit de Vijverhofstraat vele tienduizenden actie-Tribunes en actie-pamfletten gemaakt om de mensen te kunnen informeren.

In de film zien we hoe belangrijk het is dat mensen niet alleen staan en zich gesteund weten. Door bij elkaar te komen met hun families en met sympathisanten op het Afrikaanderplein. Waar we ook de 'Soep Express' zien, die toen nog de 'SP Bus' heette en waar mensen terecht konden voor koffie en soep en voor een gesprek. Soms ging het er ook rauw aan toe, bijvoorbeeld nadat stakers het gebouw van Smit bezetten. Het sleepbedrijf besloot om de ME op zijn werknemers af te

sturen, op initiatief van de burgemeester van Rotterdam: de PvdA'er André van der Louw. Een strijd van deze arbeiders tegen de FNV en tegen de PvdA.

De strijd tegen loonmatiging

De eis van de stakers leek eenvoudig: vijftig gulden erbij. Maar de staking ging over meer: de vraag wie in ons land het laatste woord heeft als het gaat over werk en inkomen. Onder leiding van Wim Kok wilde de FNV loonmatiging, in ruil voor behoud van werkgelegenheid. Dat lagere loon was heel hard, maar dat behoud van werk bleek boterzacht. Werknemers zoals die van Smit zagen de bedrijfswinsten groeien, maar hun inkomen niet. Daarom kon de staking van de slepers rekenen op veel steun en sympathie. Deze staking duurde lang: zeven en een halve week. Uiteindelijk kregen de stakers een eenmalige uitkering van duizend gulden en een blijvende loonsverhoging van 28,50 gulden in de maand.

Niet minder belangrijk was het politieke succes: de eerste jaren na 1979 groeide het aantal stakingen in Nederland en moest de FNV ook meer luisteren naar de leden. De Slepersstaking had laten zien wat er gebeurde als de vakbonden dit niet deden: dan namen werknemers het heft in eigen hand – als dat nodig was met de steun van de SP. Voor PvdA'er Kok was het een drama: hij wilde graag een akkoord sluiten over loonmatiging, maar zag dit door de opstelling van veel FNV-leden en van de SP gedwarsboomd. Tot Wim Kok en de FNV in 1982 alsnog hun kans grepen en het Akkoord van Wassenaar werd gesloten. •

tekst Ronald van Raak
foto SP Mediatheek

De SP-Hulp en Informatiedienst maakte een documentaire over de Slepersstaking van 1979: sp.nl/sleepbootstaking

CONGRES HEEL DE MENS

ZATERDAG 3 JUNI 2023 • THEATER ORPHEUS • APELDOORN

ONS VERNIEUWDE BEGINSSELPROGRAMMA

Op 3 juni is het zover: dan houden we een congres over ons beginselprogramma in theater Orpheus in Apeldoorn. De afgelopen jaren konden alle leden meedoen aan de evaluatie en vervolgens aan de actualisatie. Heel veel leden hebben hieraan een bijdrage geleverd en op 3 juni wordt ons vernieuwde beginselprogramma definitief vastgesteld. De congresgangers zijn afgevaardigden uit al onze afdelingen.

Op het congres beginnen we met de discussie over 'Heel de Mens' en vervolgens stellen we de geactualiseerde tekst vast. Dat vernieuwde beginselprogramma vormt het fundament waarop wij de komende jaren verder bouwen. Het dient als meetlat voor ons handelen en biedt houvast bij het nemen van de juiste beslissingen.

Deel twee van het congres gaat over wat ons nu te doen staat. Hoe ziet radicale democratisering eruit en hoe vergroten we de zeggenschap van mensen? En hoe maken we mensen enthousiast voor ons alternatief? Hiervoor hebben we interessante gasten uitgenodigd met wie Lilian Marijnissen in gesprek gaat.

Verder gaan we het hebben over het vervolg van onze partijbrede campagne en zullen de SP Jongeren een optreden verzorgen. Ook staan er nog een paar verrassingen op het programma.

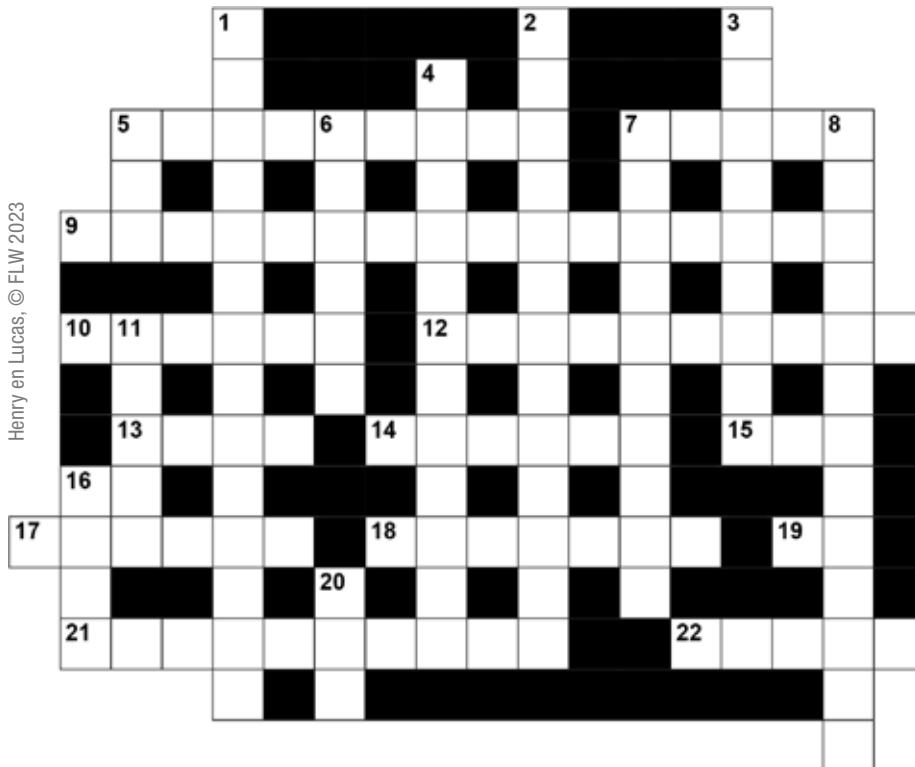
We verheugen ons op een boeiend en inspirerend congres!

Jannie Visscher
Partijvoorzitter

De complete tekst van 'Heel de Mens' is afgedrukt in de Tribune van april 2023 en is ook te vinden op SP-net. Daar kun je ook een videoboodschap van Ronald van Raak over 'Heel de Mens' bekijken.

CRYPTOGRAM

Henry en Lucas, © FLW 2023

Horizontaal

- 5 (ballistisch) Werk van soldaat. (9)
- 7 "Bestel!" (5)
- 9 Dit stukje NS zit (al dan niet beveiligd) in penopauze. (16)
- 10 Is enkel (en geheel) eenzaam. (6)
- 12 Brengt koeien van letters voort. (10)
- 13 Die bediende komt voor in alle Engelstalige boeken. (4)
- 14 Het geheel van de studentenvereniging(en). (6)
- 15 Franse zuster ontkent betrokkenheid. (3)
- 16 Daar is het overdreven. (2)
- 17 De alp is afgesleten. Toch kun je er stijgen. (6)
- 18 Tactloos been is ook aan vervanging toe. (7 en 4,3)
- 19 Ik mag een rund zijn als ik iets van Windows snap. (2 en 1,1 (afk.))
- 21 Brandstof met socialistisch gekleurd tintje. (4,6)
- 22 Idool is voltooid. (5)

Verticaal

- 1 Goede kans maken op zesjes. (4,4,6)
- 2 Levende have heeft last van gekkekoeienziekte. (13 en 7,6)
- 3 Op leeftijd, en gebruikt nog een oven? Dat geeft droog brood. (9)
- 4 Koekjes die (hiermee) veelvuldig worden gestolen. (5,7)
- 5 Zo lekker voelt zich de scharrelaar. (3)
- 6 Er gaat een dik pak sneeuw onderuit. (6)
- 7 Opperwezen met strijdvadige inborst. (10)
- 8 Op die plek in het landsbestuur krijg je nog brieven. (13)
- 11 Schaakstuk neemt deel aan Vierdaagse. (5)
- 16 Kwetsbaar asfalt? (4)
- 20 Mondstuk van digitaal paard. (3)

CIJFERVORM

De illustraties zijn er - letterlijk - voor de Vorm, dus niet altijd het precieze beeld wat bij de vraag hoort. Volg de pijltjes om bij de juiste illustratie te komen (▶▲ betekent: 1 hokje naar rechts, 1 omhoog).

Kijk naar de Formule om de juiste waarden voor A en B te vinden. A (A1; A2 etc.) en B zijn identiek. Tel ze op, en vermenigvuldig dit (even) getal met de Vorm: het cijfer wat (middels de afbeeldingen) in de tabel uitgebeeld wordt. Dat is dan de oplossing, die u naar de SP Redactie kunt sturen.

Reken maar!

FORMULE

- A: A1 x A3. Trek A2 hiervan af. Tel op bij A4.
Tel op bij A5.
B: B3 – (min) B1. Tel op bij B10. Vermenigvuldig met B4.

▶▼B3 Bijbehorend Landnummer?	▶A4 Uit hoeveel stenen bestaat de 'Luxor Obelisk' in Egypte?		◀A5 In welk jaar werd de 'Luxor Obelisk' in Parijs tot 'Monument Historique' gebombardeerd? Tel de 4 cijfers bij elkaar op.
▼A3 De simpelste Torii: hashira+kasagi+nuki = hoeveel balken in totaal?			▼A1 Hoeveel zijden?
	▼▶B1 Aantal zichtbare letters maal hun positie in het alfabet.		
▲A2 Brandenburgse Poort: laatst overgebleven van hoeveel poorten?	▲B2 Hoeveel zijden heeft deze dobbelsteen?		◀B4 Hoeveel messen?

Henry en Lucas, © FLW 2023

OPLOSSINGEN APRILPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

Horizontaal 2) Big Band 7) Klasgenoot 8) Woest 9) Stikstofneutraal 10) Schijnredenen 11) Bomvol 12) Opvegen 14) Uitroep 16) Vervoeren 18) Decoreren 19) Telganger.
Verticaal 1) In de ban van de ring 3) In touw 4) Wasknijper 5) De rode loper 6) Woongenot 7) Katachtige 8) Werkomgeving 13) Vierde 15) Oor 17) Emmer.

BEELDSPRAAK

Woorden: ui; tent; robot; hond; os; zwijn; kom; uil; stoel; man; deur; varken; ogen; geel; maan; doel; bij; pen.
Eindoplossing: U bent Robin Hood op zijn kop, U steelt van de armen en geeft aan de rijken. (Emile Roemer)

De winnaar van de aprilpuzzel 2023 is Alet van Zutphen uit Sint Maarten.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 17 mei naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

ONTSPORDE TARIEVEN

De NS mag met ingang van 2025 de prijzen van treinkaartjes verhogen, bijvoorbeeld voor reizen in de spits of op bepaalde trajecten. Dat staat in een brief van staatssecretaris Heijnen (Infrastructuur) aan de Tweede Kamer. Ook wordt er gekeken naar de inzet van minder treinen om kosten te besparen. Reizigers gaan dus meer betalen voor hun kaartjes terwijl de dienstregeling verslechtert.

Het doel is om mensen uit de spits te halen maar in de praktijk zal dat niet gebeuren, veel mensen kunnen namelijk niet kiezen hoe laat ze op hun werk moeten zijn.. Het aantal treinreizigers is al afgenomen sinds corona. Met deze keuzes die voortkomen uit marktwerking zet de neerwaartse spiraal alleen maar door en wordt wederom de regio extra geraakt. •

foto ANP/Hollandse Hoogte/MediatV